9 Kinderen worden begeleid

Spel- en werkvormen

Paragraaf 9.4.3

Alle leeftijden

Taakspel

Deze werkvorm is bedoeld om het samenwerken te bevorderen. Het is een groepsgerichte werkwijze waarbij leerlingen middels een spel leren zich beter aan klassenregels te houden. Het hoofddoel van taakspel is beginnend probleemgedrag bij kinderen in een vroeg ontwikkelstadium te verminderen en om te buigen tot positiever gedrag. Met taakspel leert de leerkracht aandacht te besteden aan gewenst gedrag, de leerlingen krijgen aandacht als ze gewenst gedrag laten zien.

Werkwijze

De klas wordt na een observatieperiode door de leerkracht in teams verdeeld. De leerlingen met veel regelovertredend gedrag worden verdeeld over de teams, evenals de leerlingen met matig of geen regelovertredend gedrag. Voor iedere onderwijssituatie bedenken de leerlingen en leerkrachten positief geformuleerde regels die gewenst gedrag omschrijven. Ieder team krijgt een aantal kaarten. De leerlingen houden zich gedurende een vooraf vastgestelde tijd aan drie afgesproken regels. Ze mogen elkaar helpen zich aan de regels te houden. Tijdens het spel geeft de leerkracht complimenten voor gewenst gedrag. Wanneer een leerling een afgesproken regel overtreedt, pakt de leerkracht een kaart weg, maar reageert verder niet op het regelovertredende gedrag. Wanneer de teams kaarten overhouden, hebben ze gewonnen.
Het is de bedoeling dat ‘succes verzekerd’ is (alle teams houden altijd meer dan één kaart over). Een team dat wint, krijgt een beloning die de klas zelf heeft bedacht. Er kan gespaard worden voor een grotere beloning door op een poster kruisjes te zetten of stickers te plakken. Het spel wordt maximaal drie keer per week gespeeld.
Voor veel van bovengenoemde trainingen en aanpakken heb je als leerkracht of begeleiding een cursus nodig voordat je deze zelf kunt hanteren in je groep. Zie daarvoor de betreffende websites in paragraaf 9.4.4 van aanbevolen en aanvullend materiaal.

Paragraaf 9.4.4

Kanjertraining

Het doel voor de klas is orde, veiligheid en een prettige sfeer. Doel voor de kinderen is dat zij zich sterk voelen, meer zelfvertrouwen hebben, beter grip hebben op sociale situaties en hun gevoelens beter kunnen uiten. De kinderen leren nadenken over hun eigen gedrag en onderscheid te maken in manieren van reageren.
Een kanjer is iemand die ‘eigen’ is, zichzelf is en zich niet anders voordoet dan hij is. Het kind leert: alles mag, maar een ander (klasgenootjes, leerkracht) moet zich goed voelen bij jouw gedrag en als je ouders het hele verhaal horen, moeten zij trots op je kunnen zijn.

uitgeverij coutinho

Werkwijze
Kinderen leren verschillende typen gedrag herkennen en benoemen. Daarvoor worden er verhalen voorgelezen door de leerkracht en wordt er geoefend, eerst met neutrale sociale situaties, zoals jezelf voorstellen en elkaar vragen stellen. Om in een groep samen te werken is vertrouwen nodig, daarom worden ook veel fysieke vertrouwensoefeningen gedaan. Stressvolle sociale situaties zoals pesten, afwijzing en teleurstelling worden geoefend met het pettenspel.

Pettenspel
Elke pet staat voor een bepaald type gedrag. Een leerling die de rode pet opzet, probeert contact te krijgen door met de pestvogel mee te doen en overal een grapje van te maken. Hij neemt niets en niemand serieus.
Draagt een leerling de gele pet, dan denkt hij dat hij minder waard is dan anderen, is hij vaak bang en heeft hij last van faalangst. Met een zwarte pet vindt de leerling zichzelf geweldig: alle anderen deugen niet en hij bepaalt zelf wel wat hij doet. De leerling die een witte pet draagt, is een kanjer: een kind dat assertief maar niet agressief is en zich in allerlei situaties goed weet te handhaven.
Kinderen leren aan de hand van deze petten de verschillende typen gedrag herkennen. Het uiteindelijke doel van al deze oefeningen is dat kinderen leren dat zij zelf controle hebben over hun gedrag en er daarom verantwoordelijkheid voor moeten en kunnen nemen (www.leraar24.nl). Zie voor meer informatie de video's op de website van kanjertraining: www.kanjertraining.nl.

Over de streep
Met dank aan Charlotte van den Boomen

Deze oefening is geschikt voor jongeren en is gebaseerd op de documentaire Over de streep van 6 oktober 2010. Het doel is groepsleden te laten zien dat ze meer op elkaar lijken dan dat ze van elkaar verschillen. De centrale vraag is: wat weten we van elkaar? Door over de streep te stappen geef je jezelf bloot.
Begin met een opwarmertje of energizer om de jongeren los te laten komen. Vervolgens laat je de jongeren uit hun comfortzone komen door ze de opdracht te geven om contact met elkaar te maken door naar het midden van de ruimte te lopen en een aantal groepsleden/klasgenoten/leerlingen te begroeten die ze niet goed kennen.
De opdracht luidt: stap over de streep als een uitspraak betrekking op je heeft. Zorg er tijdens de oefening voor dat de groepsleden op een positieve manier beloond of ondersteund worden, omdat jezelf bloot geven gepaard gaat met de nodige emoties. Laat de jongeren die over de streep stappen elkaar een hand geven/omarmen of zorg ervoor dat ze opgevangen worden door mensen die niet over de streep zijn gegaan.

Stap over de streep
… als jou ooit verteld is dat jij een slecht kind bent.
… als je ouders gescheiden zijn of in scheiding liggen.
… als je je een langere periode eenzaam voelt of hebt gevoeld.
… als je soms minder presteert of gepresteerd hebt op school doordat er van alles in je privésituatie speelt.

uitgeverij coutinho

… als je ooit beoordeeld bent op de kleur van je huid.
… als je thuis onder druk wordt of werd gezet om goed te presteren op school.
… als je uit een gezin komt waar alcohol of drugs een probleem is of was.
… als je ooit in de buurt bent geweest van geweerschoten.
… als je ooit getuige was of zelf te maken hebt gehad met mishandeling of moord.
… als je je ooit alleen of bang voelt of hebt gevoeld op school.
… als je ooit gepest bent of wordt.
… als er psychische problemen zijn of waren bij (één van) je ouders.
… als je je afgewezen hebt gevoeld door iemand waar je van houdt.
… als je een familielid of goede vriend/vriendin hebt verloren.
… als één ouder is overleden of als je beide ouders zijn overleden.
… als iemand je ooit heeft uitgejoeld, geslagen of uitgescholden vanwege je sekse, huidskleur of afkomst.
… als je ooit gekwetst, gekleineerd of gepest bent door iemand in deze ruimte.
… als jij of iemand van wie je hield erover nagedacht hebt/heeft om zelfmoord te plegen/zelfmoord gepleegd heeft.
… als een volwassene jou ooit verteld heeft dat je dom of niet goed genoeg bent.
…

Bij de nabespreking is het goed om naar reacties van de jongeren te vragen. Hoe vond je het om dit te doen? Wat ben je te weten gekomen? Verandert dit het beeld dat je van anderen hebt? Zo ja, hoe verandert dit beeld? Wat betekent dit voor je? Vervolgens is het op zijn plaats om de deelnemers te complimenteren met hun lef om dit te doen.

uitgeverij coutinho